

REPERE BIBLIOGRAFICE

Antropologie economică. Antologie de texte, Sergiu Bălan editor, Editura ASE, 2014, 390 p.

Apariția volumului *Antropologie economică. Antologie de texte* (Editura ASE, 2014), carte ce include texte de profil, marchează, așa cum se remarcă și în „notă asupra ediției”, o premieră în literatura de specialitate din România. Dincolo de acest lucru laudabil care, în sine, nu spune mai mult decât că texte netraduse la noi din acest subdomeniu al științei economiei sunt accesibile acum și în limba română, este de subliniat că, dat fiind că sunt *primele* texte de antropologie economică traduse la noi, aprecierile strânse de editor, odată cu acest eveniment, trebuie legate mai ales de organizarea structurii cărții și de selecția textelor corespunzătoare.

În sensul celor de mai sus, prin lectura introducerii și a notei asupra ediției ale acestui volum de texte ne este înlesnită structura cărții și a ideii care a stat la baza propunerii acestei lucrări. Alegerea textelor de „antropologie economică” este suficient justificată de editor în primul rând prin relevanța dată de „actualitatea” acestei „discipline” în mediile universitare și în celelalte sfere ale culturii, societății și politicii. „Antropologia economică” nu este propriu-zis o disciplină, ci un domeniu (nou) de cercetare trans-disciplinar, ivit pe fundalul unei reacții slabe ale științelor sociale și umaniste „clasice” la aspecte legate de probleme actuale sociale economice și politice. Dacă antropologia economică reunește, cum ne învață o definiție la care face apel editorul nostru, „încercările de a descrie și explica instituțiile economice și elementele comportamentului economic al oamenilor utilizând instrumentele ambelor discipline” (antropologia și economia), textele înseși ale cărții de față surprind aceste două domenii într-o relație mutuală, în principal din perspectiva antropologiei economice.

În plus, chiar pentru nespecialiști, parcurgerea celor aproape treizeci de pagini ale „Introducerii” stârnesc curiozitatea și interesul suficient de mult pentru a purcede hotărât la citirea dacă nu a întregului volum măcar a câtorva dintre textele componente (fie sistematic, după aria preocupărilor lectorului, fie în funcție de curiozitatea interesată de anumite aspecte înfățișate de „introducere”).

Aflăm că organizarea structurii volumului a presupus intenția editorului de a urmări încadrarea studiilor pe două categorii: în prima categorie găsim că primele zece texte din toate cele șaisprezece sunt studii, articole și capitole din lucrări care se referă la probleme ce țin de metodologia antropologiei economice și pledează, cumva, pentru ideea complementarității acestor discipline; a doua categorie reunește restul de șase texte care presupun studii despre unele trăsături fundamentale ale vieții economice (de exemplu, producția, schimbul etc.) aparținând unor culturi eterogene din zone geografice disparate.

Prima parte (ce adună textele primei categorii), mai vastă, prin temele abordate din unghiurile unor autori consacrați ai domeniului precum Karl Polany, Stephen Gudeman, Raymond Firth, George Dalton, Robbins, Scott Cook, pare a se adresa specialiștilor și cercetătorilor domeniului. Cea de-a doua, deși constituită din texte (ultimele șase) scrise din poziții identificabile metodologic ca aparținând antropologiei economice, mai ales prin temele abordate, poate stârni un interes real în special pentru cei care sunt preocupați de aria antropologiei în general, precum și pentru cercetători ai științelor sociale și umaniste.

Primul text care deschide seria celor zece ale primei părți îl are ca autor pe Karl Polanyi, considerat de unii specialiști „părintele antropologiei economice”, deși acesta este cunoscut în primul rând prin critica radicală a capitalismului modern (*Marea transformare*, 1944). Mai ales un teoretician, Polanyi deschide, prin cartea sa din 1944, disputa legată de istoria ulterioară a sintagmei „piața dictează, piața reglează”, deși, inițial, perspectiva sa viza nu atât respingerea acestei „maxime”, cât promovarea unei dezbateri „extinse” privind un subiect considerat, greșit, de nișă (Hart Keith, 2007).

În cuprinsul acestui volum, Polanyi apare cu un text („Economia ca proces instituționalizat”, traducere de Lucia Ovidia Vreja) al cărui titlu nu pare să spună prea mult; studiul este bine ales căci are legătură atât cu teze fundamentale ale acestui autor, precum și cu crezul său de căpătâi – acela că aspecte ale vieții economice considerate și abordate „specializat” nu ar trebui gândite și interpretate decât într-un context mai larg, care să includă perspective care depășesc cadrul strict „economic”. Această poziționare, după cum s-a dovedit ulterior, este una chiar a antropologiei economice de astăzi.

Aceeași idee de mai sus este ilustrată de texte precum cel al lui Raymond Firth („Cadrul social al organizării economice”, traducere de Andrei Josan) sau de studiul lui George Dalton („Teoria economică și societatea primitivă”, traducere de Ionuț Anastasiu), unde Dalton explică (antropologic) anumite comportamente și atitudini sociale prin necesități economice și invers. Alături de Polanyi, Walter C. Neale, Harry W. Pearson și D. Fustfeld, Dalton este printre puținii autori care au contribuit, în secolul trecut, la îndreptarea atenției cercetătorilor fenomenului economic de la studierea acestuia în clepsidra laboratorului teoretic al capitalismului american la tratarea acestuia prin considerarea lui în contextele diferite și mai complexe ale vieții sociale începând cu societățile primitive.

În scurta noastră trecere în atenție a acestui volum, mai poposim, legat de această primă parte, dincolo de contribuțiile lui Robbins Burling („Teorii ale maximizării și studiul antropologiei economice”, traducere de Octavian Rujoiu), Edward E. LeClair, Jr. („Teoria economică și antropologia economică”, traducere de Dragoș Bîgu), Scott Cook („Perimata mentalitate «anti-piață». O critică a perspectivei substanțialiste din antropologia economică”, traducere de Sergiu Bălan), Matthew Edel („Analiza economică din perspectivă antropologică. Unele considerații metodologice”, traducere de Ionuț Anastasiu) și a lui Jean Esminger („Antropologia și noul instituționalism”, traducere de Octavian Rujoiu), asupra a două texte selectate în legătură cu o temă de reală actualitate: ecologia.

Primul, semnat de Daniel R. Gross („Perspectiva ecologică în antropologia economică”), aduce în dezbateră elementele care se decantează la intersecția acestor două domenii (ecologismul și antropologia economică), în special atunci când se încearcă explicarea ecologismului în termenii antropologiei economice. Al doilea, semnat de Serge Latouche și tradus de Ilie Pinteș din franceză, cu titlul „Natură, ecologie și economie. O abordare anti-utilitaristă”, ne propune o tratare a generoasei teme (a ecologismului) dintr-o perspectivă vădit opusă utilitarismului în această problemă și solidară cu poziționarea antropologică; din nou, perspectiva holistă ocupă prim-planul discursului, înțelegerea ecologiei astăzi necesitând o mai subtilă anvizajare a celor trei „trepte” (natura, ecologismul și economia); acestea, în perspectiva „ortodoxismului” economic, presupun la rândul-le termeni precum „eficiență economică”, „dezvoltare durabilă”, dar care nu exclud „consumismul”. Semnificațiile și teoriile subiacente acestor termeni sunt respinse de plano de acest autor, Latouche propunând o viziune asupra resurselor sumaristă și redusă la stricte necesități „naturale”, fiind unul dintre adepții „teoriei descreșterii”, o perspectivă antiutilitaristă, anticapitalistă și anticonsumeristă.

În fine, textele părții a doua sunt semnate de Stephen Gudeman („Motivația comerțului”, traducere de Ștefan-Dominic Georgescu), Jean Esminger („Economia politică a religiei. O interpretare din perspectiva antropologiei economice”, traducere de Sergiu Bălan), Paul Bohannan („Unele

principii de schimb și investiții la populația Tiv”, traducere de Lucia Ovidia Vreja), Jean-Claude Muller („Autoritate tradițională, ideologie și mod de producție la tribul Rukuba (statul Plateau, Nigeria)”, traducere de Ilie Pinteș, Gerald Berthoud („Semnificația socială a «bunurilor de prestigiu» în grupurile patrilineare africane”, traducere de Loredana Boșca) și Stuart Piddocke („Sistemul de *potlatch* al populației Kwakiutl de sud. O nouă perspectivă”, traducere de Dragoș Bîgu).

Cu totul de remarcat ar fi studiul lui Jean Ensminger („Economia politică a religiei. O interpretare din perspectiva antropologiei economice”) și cel al lui Jean-Claude Muller („Autoritate tradițională, ideologie și mod de producție la tribul Rukuba – statul Plateau, Nigeria”), primul reliefând o funcție pragmatică a religiei, greu de detectat cu aceeași rigoare întemeietoare într-o altă manieră decât în cea oferită de perspectiva antropologiei economice; al doilea, într-o oarecare consonanță cu cel anterior, își propune să indice o legătură nu numai între ideologie, autoritate tradițională (dezvăluită inclusiv de ceremoniile de investitură ale conducătorilor în comunități mai mari sau mai mici la societăți arhaice) și relația acestora cu modalitățile de producție, ci (și) între acestea și cele din zilele noastre.

O apariție de excepție, semnată editorial de Sergiu Bălan, volumul *Antropologie economică. Antologie de texte* constituie, la noi, un început și, în același timp, o foarte bună sursă de inspirație pentru alte inițiativă similare din domeniul alăturat antropologiei economice.

Marius Augustin Drăghici